

دفاتر الکترونیکی

فرایند رسیدگی سیستمی

مالیاتی را تسریع می‌بخشد

محمدرضا بازگیر

دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

سپاس

در راستای اجرای بند "ج" ماده (۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران و بند "ج" ماده (۶۷) قانون برنامه ششم توسعه، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان امور مالیاتی کشور) اقدام به راه‌اندازی سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی کرده است. این اقدام، جایگزین فرایند سنتی پلمپ دفاتر تجاری فیزیکی و ارائه دستی آن به سازمان امور مالیاتی شده است. جناب آقای بازگیر، هدف و مستندات قانونی الکترونیکی کردن دفاتر تجاری را برای خوانندگان حسابرس تشریح کنید.

بازگیر

ضمن تشکر باید عرض کنم، مطابق بند ج ماده ۴ قانون برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه مصوب جلسه علنی روز سه شنبه ۱۴۰۳/۳/۱: به‌منظور بهبود محیط کسب‌وکار تقویت تولید اقدامات زیر انجام می‌شود:

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مکلف است با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی از ابتدای سال دوم برنامه، با راه‌اندازی سامانه دفاتر تجاری به جای مهر و موم (پلمپ) دفاتر تجاری موضوع مواد ۶ تا ۱۴ قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱/۱/۲۳ به‌صورت الکترونیکی اقدام نماید.

مطابق بند ۶ ماده ۹۵ قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴/۴/۳۱ صادره از سوی وزیر امور اقتصادی و دارایی مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۴ «مودیان که رویدادهای مالی خود را به‌صورت ماشینی (مکانیزه - الکترونیکی) ثبت و نگهداری می‌نمایند (به‌استثنای مودیان گروه اول)، نیازی به ارائه دفاتر به‌صورت دستی ندارند. نگهداری اسناد و مدارک حساب به‌صورت ماشینی یا دستی الزامی است».

همچنین طبق بند ۶ ماده ۶۷ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴ «به‌منظور توسعه دولت الکترونیک و عرضه خدمات الکترونیکی و نیز توسعه و استقرار خزانه‌داری الکترونیکی و اصالت بخشیدن به اسناد الکترونیکی از جمله اسناد مالی و حذف اسناد کاغذی در هر موردی که به‌موجب قانون، تنظیم اوراق یا اسناد، صدور یا اعطای مجوز، اخطار و ابلاغ، مبادله وجه، استعلام و مانند

در سالهای اخیر دفاتر به صورت ماهیانه تحریر می شد و عملاً از لحاظ حسابرسی مالی و مالیاتی مورد استفاده قرار نمی گرفت و در زمان حسابرسی مالیاتی فایل اکسل دفتر روزنامه اخذ می شد.

سازش

ویژگی دفاتر تجاری الکترونیکی چیست؟ آیا نیاز به ثبت دستی دفاتر قانونی نمی باشد؟

بازگیر

دفاتر تجاری الکترونیکی در قالب یک فایل اکسل شامل اقلام اطلاعاتی می باشد که برای ارائه دفاتر تجاری الکترونیکی باید تکمیل شوند این اقلام به ترتیب عبارتند از:

- کد حساب کل
- عنوان حساب کل
- کد حساب معین
- عنوان حساب معین
- کد حساب تفصیلی
- عنوان حساب تفصیلی
- گردش بدهکار (ریال)
- گردش بستانکار (ریال)
- تاریخ گردش حساب
- شرح

فایلهایی که بیش از ۱۰۰۰ رکورد است باید به فرمت CSV بارگذاری شود. پس از جایگزینی دفاتر تجاری الکترونیکی، دیگر نیازی به ثبت دستی دفاتر نمی باشد و تنها با مراجعه به وب سایت اداره ثبت شرکتها نسبت به دریافت کد رهگیری دفاتر اقدام شود.

در صفحه اصلی سامانه کاربر جدولی به نام «تاریخچه بارگذاری اطلاعات» حاوی فایلهای بارگذاری شده را مشاهده می کند که هر سطر آن شامل اطلاعات زیر است:

- کد رهگیری دفتر پلمپ شده
- تاریخ پایان سال مالی
- بازه زمانی گردش حساب
- تاریخ بارگذاری فایل
- وضعیت فایل بارگذاری شده (عدم بارگذاری، بارگذاری موفق، در حال پردازش)

هم اکنون شرکتها به راحتی

قادر به دانلود فایل اکسل

مربوطه و تکمیل بارگذاری آن

در سامانه مربوطه هستند.

آن ضروری باشد، انجام الکترونیکی آن با رعایت مفاد قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ معتبر بوده و کفایت می نماید».

همچنین براساس ماده ۲۰ قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مودیان مصوب ۱۳۹۸/۷/۲۱ "سازمان امور مالیاتی مکلف است در چهارچوب دستورالعملی که ظرف مدت شش ماه از لازم الاجرا شدن این قانون تهیه می شود و به تایید وزیر امور اقتصادی و دارایی می رسد. آن دسته از اشخاص مشمولی که تمامی تکالیف مقرر در این قانون را رعایت کرده و از نرم افزارهای حسابداری مورد تایید کارگروه راهبردی سامانه مودیان استفاده می کنند، از ارائه دفاتر یا اسناد و مدارک موضوع قوانین مالیاتهای مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده مستثنی کند".

سازش

اهداف مورد نظر در خصوص الکترونیکی کردن دفاتر تجاری چه بوده است؟

بازگیر

با در نظر گرفتن این الزامات قانونی، با توجه به حجم بالای درخواستهای پلمپ دفاتر تجاری، اتلاف کاغذ، و ضرورت جلوگیری از هدر رفت منابع کشور، بهبود فضای کسب و کار و در راستای استفاده از ظرفیتهای قانونی فوق الذکر مقرر شد که نرم افزارهای حسابداری تایید شده، جایگزین دفاتر کاغذی گردیده و نیازی به پلمپ دفاتر کاغذی نباشد. هرچند

بازگیر

الف: تاثیر دفاتر الکترونیک به حسابرسی سیستمی

همانطور که می‌دانید سازمان امور مالیاتی، مالیات برخی از مودیان را از طریق سیستمی و بدون مراجعه به محل و دفاتر و اسناد و مدارک آن‌ها تعیین می‌کند. دفاتر الکترونیکی فرایند رسیدگی سیستمی را تسریع می‌بخشد و احتمال خطای آن را به حداقل می‌رساند.

رسیدگی سیستمی در سالهای اخیر با بهره‌گیری از داده‌های موجود در سامانه‌ها و اظهارنامه مودی و بدون داشتن اطلاعات مربوط به دفاتر مودی انجام شده است و به‌همین دلیل در اندک موارد دارای خطا بوده است. برای مثال هنگامی که واریزی‌های بانکی (سرجمع گردش بستانکار حساب بانک) بیشتر از درآمد شرکت بوده است، در اغلب موارد علت آن افزایش در حساب پیش‌دریافته‌ها یا کاهش در حسابهای دریافتنی یا واریزی توسط شرکا بوده است. به‌دلیل عدم دسترسی به دفاتر، مازاد سرجمع گردش بستانکاری حساب بانک بر درآمد ابرازی مودی نیز درآمد تلقی گردیده است. که با مراجعه مودی و بررسی دفاتر و اسناد و مدارک در مرحله رئیس امور مالیاتی (موضوع ماده ۲۳۸ ق.م.م) این اندک موارد اختلاف نیز حل و فصل شده است.

- آیکون هشدار (!) برای نمایش خطاهای مربوط به بارگذاری - آیکون دانلود برای دانلود فایل بارگذاری شده توسط کاربر.

سازش

جهت اطلاع خوانندگان فایل CSV (به معنی "مقادیر جدا شده با کاما" Comma-Separated Values، فرمت ساده فایل متنی است که برای ذخیره و انتقال داده‌ها استفاده می‌شود. در این فرمت، داده‌ها به صورت متنی و مجزا و با کامای مشخص، از هم جدا می‌شوند. این فرمت از تمامی نرم‌افزارها و زبانهای برنامه‌نویسی قابلیت پشتیبانی دارد و به راحتی می‌توان داده‌های موجود در آن را به سایر فرمتها مانند Excel، SQL و JSON تبدیل نمود. جناب بازگیر با این توصیف، نحوه ثبت و بارگذاری اطلاعات دفاتر به صورت الکترونیک چگونه است؟

بازگیر

در راستای اجرای مفاد بند ج ماده ۴ قانون برنامه هفتم توسعه سازمان امور مالیاتی کشور اقدام به طراحی و پیاده‌سازی سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی نموده است که دسترسی و بهره‌برداری از آن برای مشمولین ارائه دفاتر الکترونیکی از تاریخ ۱۴۰۴/۲/۲ فراهم گردیده است.

ابتدا با ورود به سامانه مزبور از طریق درگاه ملی خدمات مالیاتی به نشانی my.tax.gov.ir قالب اکسل استاندارد دفاتر قانونی را دریافت می‌کنیم. سپس فایل اکسل را بر اساس فرمت اعلام شده تکمیل نموده و آن را در سامانه بارگذاری می‌کنیم. در انتها وضعیت فایل‌های بارگذاری شده از طریق جدول تاریخچه بارگذاری اطلاعات مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در هر مرحله کاربر موظف است مواردی مانند فرمت تاریخها، ساختار ستونها، ثبت گردش مالی و استفاده از کد رهگیری دفاتر پلمپ شده الکترونیکی را رعایت کند. سامانه با ارائه ابزارهایی مانند پیش نمایش اولیه فایل، نمایش خطاهای احتمالی، امکان بارگذاری فایل‌های ثبت شده احتمال خطا را به حداقل می‌رساند.

سازش

تاثیر دفاتر الکترونیکی بر فرایند رسیدگی و تشخیص مالیات شرکتها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

احتمالاً یکی از عرصه‌هایی که برای

آن‌ها باید راهکارهای مناسبی

تعبیه شود شامل

موضوع اصلاح حسابها و

آثار سود وزیانی و

مالیاتی آن‌ها می‌باشد

حال با در اختیار داشتن دفاتر الکترونیک چنین اختلافاتی به حداقل خواهد رسید و حسابرسی‌های سیستمی دقیق‌تر انجام خواهد شد. همچنین تعداد مودیان بیشتری مورد حسابرسی سیستمی قرار خواهند گرفت و هزینه‌های سازمان امور مالیاتی و مودیان در این راستا به شدت کاهش خواهد یافت.

ب: تاثیر دفاتر الکترونیکی به حسابرسی مالیاتی دستی یا حضوری

به دلیل این که مودیان دفاتر روزنامه و کل را به صورت ماهیانه تحریر می‌نمودند حسابرسان مالیاتی برای انجام حسابرسی از نرم افزار حسابداری شرکت یک خروجی اکسل (دفتر روزنامه) می‌گرفتند و جهت انجام فرایند حسابرسی از آن استفاده می‌نمودند. با ورود دفاتر الکترونیک این فایل اکسل در سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی توسط مودی بارگذاری می‌شود و در اختیار حسابرسان مالیاتی قرار می‌گیرند. ملاحظه می‌شود که دفاتر الکترونیک بر فرایند حسابرسی مالیاتی غیرسیستمی (سنتی) تاثیر آنچنانی نخواهد داشت.

ساز

با در نظر گرفتن پلمپ الکترونیکی دفاتر، تکالیف شرکتها در رعایت آیین نامه موضوع ماده ۹۵ ق.م.م (تحریر دفاتر) چیست؟

بازگیر

از ابتدای سال ۱۴۰۳ اداره ثبت شرکتها طبق ماده ۴ قانون برنامه پنج ساله هفتم توسعه دفاتر کاغذی را پلمپ نمی‌نماید. مودییانی که برای عملکرد ۱۴۰۳ دفاتر الکترونیکی ثبت نموده‌اند موارد شکلی ردی دفاتر دیگر در مورد آنها

موضوعیت نخواهد داشت هرچند بعد از سال ۱۳۹۸ و تغییر ماده ۹۷ ق.م.م و بندهای آن موارد شکلی ردی دفاتر تقریباً دیگر موضوعیت نداشته و حسابرسی مالیاتی به سمت واقعیت امر و ماهیت رویدادها حرکت نمود.

نکته حایز اهمیت این است که طبق آیین نامه موضوع ماده ۹۵ ق.م.م مبنای تحریر دفاتر تجاری (الکترونیکی) استانداردهای حسابداری ایران می‌باشد. که باعنایت به اطلاعیه سازمان امور مالیاتی در خصوص اظهار نظر در مورد اصلاحیه آیین نامه مذکور لغایت حال مصوبه‌ای مبنی بر تغییر ارائه نگردیده است. سایر موارد شکلی مرتبط با دفاتر در آیین نامه موضوع ماده ۹۵ ق.م.م در مورد دفاتر الکترونیکی موضوعیت نخواهد داشت.

اما مودیانی که برای سال ۱۴۰۳ اقدام به پلمپ دفاتر تجاری کاغذی نموده‌اند چنانچه مورد حسابرسی مالیاتی واقع شوند طبق رویه‌های قبلی (صورت مجلس نمودن دفاتر روزنامه و کل) حسابرسی می‌شوند.

ساز

آخرین تغییرات آیین نامه موضوع ماده ۹۵ قانون مالیاتهای مستقیم مربوط به دفاتر تجاری الکترونیکی و الزامات آن را برای خوانندگان حسابرسی تشریح کنید

بازگیر

استفاده از دفاتر الکترونیکی طبق آخرین تغییرات

آیین نامه شامل:

۱- مودیانی که از دفاتر الکترونیکی استفاده می‌کنند می‌بایست برای ثبت اطلاعات در سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی،

ردیف	سال مالی	دوره زمانی	حداکثر مهلت بارگذاری
۱	برای سال مالی که شروع آن تا ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ باشد.	یک ساله	تا پایان آذر ماه سال ۱۴۰۴ و یا چهار ماه پس از انقضای مهلت تسلیم اظهارنامه مالیاتی موضوع مواد ۱۰۰ و ۱۱۰ قانون مالیاتهای مستقیم هرکدام که موخر باشد.
۲	برای سال مالی که شروع آن در سال ۱۴۰۴ باشد.	شش ماهه	برای شش ماهه اول تا چهار ماه پس از دوره زمانی و برای شش ماهه منتهی به پایان سال مالی تا قبل از انقضای مهلت تسلیم اظهارنامه مالیاتی موضوع مواد ۱۰۰ و ۱۱۰ قانون.
۳	برای سال مالی که شروع آن در سال ۱۴۰۵ باشد.	سه ماهه	برای دوره سه ماهه منتهی به پایان سال مالی تا قبل از انقضای مهلت تسلیم اظهارنامه مالیاتی موضوع مواد ۱۰۰ و ۱۱۰ قانون و برای سایر دوره‌های سه ماهه تا دو ماه پس از دوره زمانی.
۴	برای سال مالی که شروع آن از سال ۱۴۰۶ و به بعد باشد.	یک ماهه	برای ماه منتهی به پایان سال مالی تا قبل از انقضای مهلت تسلیم اظهارنامه مالیاتی موضوع مواد ۱۰۰ و ۱۱۰ قانون و برای سایر ماه‌ها تا پایان دو ماه بعد.

قوانین و مقررات مرتبط، توسط سازمان اجرایی می‌گردد. ۸- در مواردی که مودی حسب مقررات اقدام به پلمب و نگهداری دفاتر دستی نموده باشد، نیازی به رعایت مقررات مربوط به دفاتر الکترونیکی ندارد.

سازش

چالشهای استفاده از سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی چیست؟

بازگیر

همانطور که می‌دانید راه‌اندازی هر سامانه‌ای در ابتدا می‌تواند با چالشهای سخت‌افزاری یا نرم‌افزاری مواجه باشد. باید برنامه به منصف ظهور برسد و در عمل چالشهای آن مشخص می‌شود. هم اکنون شرکتها به راحتی قادر به دانلود فایل اکسل مربوطه و تکمیل بارگذاری آن در سامانه مربوطه هستند.

در ماه‌های پیش‌رو که حسابرسی دفاتر الکترونیکی بارگذاری شده انجام می‌شود چنانچه با چالش یا مشکلی مواجه باشد در فرایند حسابرسی مالیاتی شناسایی و نسبت به رفع آن با ارائه بخشنامه یا چنانچه نیاز باشد با تغییر در سامانه یا افزودن ستونی به فایل اکسل برطرف خواهد شد.

احتمالاً یکی از عرصه‌هایی که برای آن‌ها باید راهکارهای مناسبی تعبیه شود شامل موضوع اصلاح حسابها و آثار سودزبانی و مالیاتی آن‌ها می‌باشد.

یکی از مزایای دفاتر تجاری الکترونیکی که به موقع بارگذاری می‌گردد این است که در برخی موارد مانند ارسال اطلاعات اشتباه توسط دیگران، ارسال صورتحساب الکترونیکی با ارقام یا اقلام اشتباه یا موارد دیگر، تا امروز جهت رفع اختلاف از اداره امور مالیاتی طرف دوم استعلام می‌گردید اما با در اختیار داشتن دفاتر الکترونیک اولاً دیگر نیازی به قسمت عمده این استعلام‌ها نمی‌باشد ثانیاً اختلاف به وجود آمده با مراجعه به دفاتر الکترونیکی مودی به سرعت حل می‌شود.

سازش

موضوع دفاتر تجاری الکترونیکی در ابتدای راه و چالشهای آن در حال ظهور است لیکن امیدواریم طرح چنین مباحثی با کارشناسان برای مخاطبان سودمند باشد. از همراهی جنابعالی با مجله حسابرس سپاسگزاریم.

نسبت به دریافت کد رهگیری پلمب دفاتر الکترونیکی از سازمان ثبت اسناد و املاک کشور برای سال مالی موردنظر اقدام نمایند.

۲- مودیان مکلفند برای ثبت اطلاعات سال مالی موردنظر اطلاعات رویدادهای مالی خود را، مطابق نمونه اعلامی توسط سازمان، در دوره زمانی مندرج در جدول صفحه قبل، حداکثر تا مهلت‌های تعیین شده، در «سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی» بارگذاری کنند.

۳- ثبت اطلاعات مالی مطابق نمونه اعلامی توسط سازمان در سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی سازمان، به منزله تنظیم دفاتر قانونی محسوب می‌شود و داده‌های مزبور با رعایت مقررات مربوطه می‌تواند در فرایند رسیدگی مبنا قرار گیرد. با توجه به دسترسی سازمان به اطلاعات دفاتر الکترونیکی، ماموران مالیاتی می‌توانند در مواردی که مودیان مالیاتی با رعایت قوانین و مقررات مربوطه برای حسابرسی انتخاب شده‌اند، بر اساس نوع حسابرسی مالیاتی نسبت به مطالبه اسناد و مدارک وی برای رسیدگی اقدام نمایند.

۴- عدم بارگذاری بخشی از اطلاعات مربوط به یک سال مالی در سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی در حکم عدم ارایه دفاتر محسوب نمی‌شود.

۵- مودیانی که از دفاتر الکترونیکی استفاده می‌نمایند باید نسبت به نگهداری اسناد و مدارک اقدام و در صورت درخواست حسب مقررات مربوطه به اداره امور مالیاتی ارایه نمایند.

۶- مودیانی که اطلاعات خود را به صورت تجمیعی در سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی ثبت می‌کنند، مکلفند از نرم‌افزارهای دارای قابلیت ثبت معاملات و رویدادهای مالی مرتبط با فعالیتهای خود استفاده نمایند، در این صورت مودیان باید هنگام رسیدگی ضمن ارائه دستورالعمل نحوه کار با نرم‌افزار مالی و حسابداری مربوط، امکان دسترسی لازم به اطلاعات نرم‌افزار را ارائه نمایند. عدم ارایه دستورالعمل و عدم امکان دسترسی به اطلاعات در حکم عدم تسلیم دفاتر می‌باشد.

۷- نمایه‌های (فیلدهای) اطلاعاتی مندرج در نمونه اعلامی، توسط سازمان مطابق قوانین و مقررات مرتبط تعیین می‌گردد. در صورت تغییر نمایه‌های (فیلدهای) موصوف، تغییرات صورت پذیرفته سه ماه بعد از اطلاع‌رسانی‌های لازم مطابق